

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺԱՊԱՌԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 33րդ տարեշրջանի (1917 օգոստոս-1918 յուլիս) բաժնուր-
գազինն է 20 ֆրանկ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10
ֆրանկ, ԿԱՆԻՍԻՒ: Ամսական բաժնուրգազինն է 2 ֆրանկ. Թիւրք-
իայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանկ: Նամակ կամ դրամ զրկել
M. PORTOUKALIAN

Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԼԳՏԱՐԻ
ԹԻԻ

1917 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 12 ԴՆ:
(2. S. 1917 Օգոստոս 30)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համաօրոյնով և կամ մա-
սամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր
չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները:
Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիւ կարծէ. 2 գիրագիրը 2 սանդիւ:
Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la
Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մամուլի ճակատամարտի Գ. տարեգար-
ծը. — Հայաստանը Հայերին. — Սովետի
պատուիրակները փարիզի մէջ. — Կ.պօլ
սի Հայերի պատրիարքութիւնը. — Միջա-
զեռութիւնը Հայերին համար. — Կոչ Տեղա-
նակներու նախագի հարկանակիցներուն. —
Եգիպտոսի Հայ Կարմիր Խաչը. — Տեղա-
կան. — Առողջապահական (վէնէրական
պատեր). — Ռուսիա. — Ֆրանսիայի նա-
խարարութիւնը Բրաժարած. — Նոր ըս-
տացուած հրատարակութիւններ. — Ծա-
նուցումներ:

ՄԱՌՆԻ ԶԱԿԱՍՏԱՄԱՐՏԻ
Գ. ՏԱՐԵԳԱՐԶԸ

1914 սեպտեմբեր 6ը ներկայ պա-
տերազմի և ժամանակակից պատմու-
թեան ամենէն փառաւոր էջերէ մին
կը կազմէ: Այդ օրն էր որ, ֆրան-
սական բանակներին ընդհանուր հրա-
մանաւոր զօրավոր ժօֆֆրի կազ-
մած ծրագրին համեմատ, ֆրանսա-
ցիներին յարձակողականը սկսաւ գեր-
ման զօրաբանակներին վրայ որոնք
մօտեցած էին փարիզին: Ֆրանսական
զօրքը հիանալի քաջութեամբ 3 օր
կռուեցաւ թշնամիին դէմ և թէն
պէտք եղածին չափ չափ զօրք և
ռազմավթերք պատրաստ չկար դեռ
այն ատեն, յաջողեցաւ յետ մղել թըշ-
նամին որ իրմէն չափ աւելի բազմա-
թիւ զօրքերով, թնդանթներով և
ռազմանիւթներով պատրաստուած և
յանկարձ աշխուժով յառաջացած
էր: Գերմաններն իրենք ալ զարմա-
ցած մնացին այդ անպատրաստ ֆրան-
սացիներին քաջութեան առջև: Ֆրան-
սացիներին հայրենասիրական եռան-
դով միացած ոյժն ու արտաքին թըշ-
նամին յաղթելու անընկճելի կամքն
էր որ յաղթեց գերմանական տհեղ
բանակին և 3 օրի մէջ 40 հազարա-
մէղր տեղ յետ մղեց անոր:

Մարնի պատերազմէն ի վեր 3
տարի կընէ և վիշէն ու իրեններ
որոնք հրաւերներ ուղղած էին իրենց
բարեկամներին 8 օրէն փարիզի այս
ինչ կամ այն ինչ չքեղ ճաշարանին
մէջ միտակց ճաշելու, ոչ միայն չկըր-
ցան հասնիլ իրենց այդ նպատակա-

կէտին, այլ և ստիպուեցան հեռուէն
տէ քայլ տա քայլ լայց միշտ քաշ-
իլ հեռանալ անկէ և իրենց երազած
փառաւոր ճաշկերպներին փոխա-
րէն, անօթի վիճակի մէջ թողած են
այսօր Գերմանիայի ժողովուրդը որ կը
ստիպուի տեղ տեղ ներքին խռովու-
թիւններ հանել: Այո՛, Գերմանիայի
ծրագրին էր ահեղ պատրաստու-
թեամբ և յանկարծակի աշխուժ-
քով յաղթել ֆրանսային, կարճել պա-
տերազմը և վայելիլ իր այդ երազած
ածանազին յաղթութեան պտուղնե-
րը: Բայց Մարնը ի դերի հանեց
անոր ծրագիրը, պատերազմը երկա-
րաձգուեցաւ, ֆրանսան ժամանակ
գտաւ պատրաստութեան և դիմա-
դրութեան, վէրտէժի, ֆլանտրըի և
ալլը յաղթանակներն ալ հեռուէն
հեղան խորտակել վիշէնի տիրապե-
տական ձգտումները: Միևնոյն ժա-
մանակ, պատերազմը երկարաձգուե-
լով ուրիշ ազդեր ալ, ամբողջ իրա-
ւասէր աշխարհը, ժամանակ ունեցան
պատրաստուելու և իրենք ալ ազդերի
ազդատութեան թշնամիին դէմ ելնե-
լու: Ահա այսպէս Մարնի ճակատա-
մարտը սկիզբն եղաւ Գերմանիայի
պարտութեան ու նահանջին, և ի
րաւունքի յաղթանակին՝ որի դրօշա-
կակիրը կը հանդիսանայ ֆրանսան:

Ահա ասոր համար է որ այս տարի
Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներն ալ
փառաւորապէս մօտած են Մարնի
3րդ տարեգարծը սեպտեմբեր 6ին:
Մենք Հայերս ալ պէտք է որտա
գին ուրախանանք սեպտեմբեր 6ի
Մարնի յաղթանակին համար, ոչ մի
այն այն պատճառով որ ֆրանսա կը
բնակինք, որ ֆրանսան Հայերի սրտի
հայրենիքն է, այլ և որովհետեւ Հայ
ենք և ֆրանսայի պարտութիւնը,
գերման տիրապետութեան յաղթա-
նակը, պիտի լինէր նաև Արեւելքի
մէջ ճշուող ազդերի լուծին ծանրա-
ցումը:

Ուստի շնորհատրեղի է Մարնի Հայ
Երիտասարդաց Միութիւնը որ 3 տա-
րիէ ի վեր նախաձեռնութիւնը ու-
նեցած է Հայերն ալ մասնակցել տա-

լու Մարնի տարեգարծին առթով
ֆրանսացիներին կատարած խաղաղ
լայց հանդիսաւոր ցոյցին: Մար-
նի յաջողակ ժողովուրդը որ փառք
ները խոնուած կը դիտէ այդ հա-
րենասիրական ցոյցին առթով թա-
փօրին անցքը և անոնց շարքին մէջ
կը տեսնէ Հայերը որոնք հայ գրօ-
չակի մը ետեւէն կերթան, աւելի կը
հետաքրքրուի Հայերով, աւելի կը
ճանչէ իր փոքրիկ դաշնակիցները և
աւելի կը գնահատէ անոնց գործու-
նէս թիւնը: Մարնի Հայ գաղութն
ալ ըմբռնելով Մարնի ճակատամար-
տի տարեգարծին առթով սեպտ. 9ի
կիրակի օր կազմակերպուած ցոյցին
մասնակցելու արժանիքը, հո՞ւ բող-
մութեան մը ներկայութեամբ ստուա-
րացուցած էր հայ թափօրը և անոր
փայլը աւելցնել հկած էին նաև
խումբ մը ֆրանսական հայ կամաւոր
զօրքեր:

Այս առթով՝ Հայ անունը անգամ
մը ևս պանծալի կերպով յիշուեցաւ
Մարնի ֆրանսացի ժողովուրդին
առջև և լրագրութեան մէջ: Պատիւ
անոնց որոնք իրենց ջանք ու աշխա-
տանք չեն խնայեր ատոր համար:
Ուրախ ենք որ հայ ժողովուրդն ալ
իր համերաշխութեամբ կը քաջալերէ
այդպէս աշխատողները:

Մ. ֆ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՀԱՅԵՐԻՆ

Հայաստանը Հայերի իտական ի-
րաւունքն է և պէտք է մնայ. ոչ մէկ
ազգութիւն և ժողովուրդ չպէտք է
նրա վրայ դնէ իւր ձեռքը: 2000 տա-
րիներէ ի վեր ապրող ազգի մը սեպ-
հական իրաւունքն է այս:

Մեր մայր և սուրբ Հայաստանը
հինգ դարերէ ի վեր իւր հովիտ
կուրծքին վրայ օրօրեց իւր հսկայ
զաւակները, նրանց ներշնչեց իւր հո-
գին, նրանց սուաւ իւր կորովի կաթն
ու տրիւնը, նրանց հաւատացրեց որ
Հայերն ալ պիտի լինին մի օր մի
խնայալոր ազգութիւն:

Մենք — նրա զաւակներ — այսօր

նուիրական պարտք մ'ունինք դէպի
մեր մայր Հայաստան: Մենք մեր կող-
մէն պէտք է փոխադարձաբար նրան
մեր ուժից բազուկներ զրայ օրօրենք
և նրան ըսենք. — « Գաւ, մեր սուրբ
մայր, դու պիտի լինիս մեր ինքնա-
վար թողութիւն և դու պիտի կառա-
վարես հայ անկախ ազգայնութիւնը »:

Պէտք է մեր պիւղտցիէն սկսեալ
մինչև ամենաբարձր գաղափարգը կաղ-
մող տարրերին զլիսի մէջ դնել այս
անվիճելի սկզբունքը թէ այսօր մենք
պէտք չունինք այլևս ոչ արտասուքի,
ոչ կոկծումի, ոչ պերճախօս լեզուի,
ոչ հրապուրիչ յորսի և ոչ խաղալի
խոստումներ:

Միզ պէտք է վնասուի և դրամ:

Մենք պէտք է ցոյց տանք կորովի
պահանջով եւրոպական մեծ և փոքր
կառավարութիւններին թէ մենք էլ
ազգայնութիւն մ'ենք, և իրաւունք
ունինք մեր խնայալորութեամբ: Պէտք
է ցոյց տանք նրանց ազգու բոլորքով
և ոչ թէ տրցունքով, որ հայ ժողո-
վուրդն էլ նրանց պէս կուրցրեց մի-
լիօնի չափ զոհեր: Միզ պէտք է ար-
դար փոխարինութիւն մը հայ խնայ-
ալորութեան նշանաբանով:

Յոյս և խոստում քսան և հինգ տա-
րիներէ ի վեր մեզ քանդեցին և մեր
արիւնը ծծեցին մինչև վերջին կա-
թիլը:

Այսօր եթէ մենք օրօրուինք հար-
պական դաշնակից կառավարութիւն-
ներին սուկ խոստումներով, մենք մեր
սուրբ մայր Հայաստանի ճակատին վրայ
կը դրոշմենք մեր սուրկութեան ահ-
ներելի ոճիրը սև տառերով:

Այլ ևս իրական գործի մը դրօշակը
պէտք է ձեռքերնիս մէջ սեղմենք և
առաջ դնանք « Հայաստանը Հայերին »
գոռալով:

Այս իրական գործը պատկերու մի-
ջոցը մեր ձեռքին մէջն է:

Այսօր Ռուսիան և Անգլիան կը
գրաւեն Հայաստանի մեծ մասը: Վաղը
հաւանական է որ զայն ընեն և հեռա-
նան:

Այս տխուր հակադէպը պէտք է
աչքի տալ և ունենանք պէտք է օգու-

«ինք այս հաղուագիւտ պարագայէն
և պէտք է կարգինք մի քարեկամական
դաշնակցութիւն Ռուսիայի կամ Անգ-
լիայի և կամ Ֆրանսիայի հետ մինչև
անգամ ցնորք չէ այս յիշատակաւ
վարութիւնների հետ կապուիլ դրա-
մական փոխադրութեան մը երաշխաւու-
թեան հայտատանի կարողու-
թիւնը կրնայ նրանց պատասխանել»
Այս միջոցով մենք կարող կը լինինք
զինել բոլոր Հայերը, 20 տարեկանէն
սկսեալ մինչև 50 տարեկան այս մար-
դիկը»

Այնպէս որ եթէ մի օր ուսումնական
և անգլիական կառավարութիւնները
ձգեն Հայաստանը և հեռանան, մենք
կը լինինք նրանց գաղտնիկ յաջոր-
դողները։ Այն ժամանակ մենք կը լի-
նինք ինքնաւարտ տէրք մեր հօտին,
մէր ջրին և մեր օդին»

Այն ժամանակ մենք կարող կը լի-
նինք միւր կ'որովի այժմ տապալի
Թուրքի արիւնարքա կառավարութիւ-
նը»

Այնպէս այս միջոցով է որ «Հա-
յաստանը» Հայերին նախնական սեպ
հակամարտութիւն կը լինի»

Բժիշկ Ս. Յովնանեան
Վանկի

28 օգոստոսի 1917

ՍՈՎԻԵՏԻ ԴՊԱՏՈՒԹՅԱՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

«Լա Վիզիւսա» օրաթերթի իւր
բազմապետ Տ. Կիւսպով էրվէ դրած
է իր թերթի մէջ հետեւեալ առաջ-
նորոգ յօդուածը։

Պետրոգրադի «Սովիէզ» չորս պատ-
ւիրակներ եկած են Փարիզ։ Յայտնի է որ
Պետրոգրադի «Սովիէզ» կամիտէ մ'է որ
կազմուած է գործաւորների և զինուորների
պատուիրակներէն և ուսումնական Ֆեդա-
տիստների և իրենց իրեր, Պետրոգրադի
մէջ գրեթէ այն ազդեցութիւնը գործած է
ինչ որ խաղաղեցնելու և Գորոքելիների
մեծ սկսումները, կոթնած իրենց Փարիզ-
եան ճիւղերին վրայ, ըրած են Փարիզի
մէջ 1792ին և 1793ին, կազմելով ու առ-
պալելով յեղափոխական կառավարութիւ-
նները։

Ֆրանսական ազգը թէ և ժամանակէ մ'ի
վեր յուստիար եղած է Ռուսիայի պատե-
րազմական անցողի արձակելու, այնու ամե-
նայնիս կը վարուի ուսումնական Ֆեդա-
տիստների կիսապաշտօնական պատուիրակ-
ներին հետ, գտնուել իր հաւատարիմ գաղ-
տնակիցներ ընդունելով։ Ինչպէս չգտնուե-
ցաւ Ֆրանսան ցարական Ռուսիային երբ
1915 յունիսին ուսումնական մեծ քայքայու-
մը յառաջ եկաւ, ուսումնական բանակը առ-
ժամեթի պակասէն անգամաւորութեամբ և
շարունակ մէկ տարի գործած զրեթէ պա-
տերազմելու անկարող, այսօր ալ Ֆրանսան
նոյնպէս չգտնուի յեղափոխական Ռուսի-
ային որի բանակներն այսօր ահա ճգնա-
ժամ մը կանցընեն որ մեր կարծածէն քիչ
մ'աւելի պիտի երկարացնէ պատերազմի
սկսողութիւնը։

Ամէն պարագայի մէջ, անարդարութիւն
մը պիտի լինէր յիշել միայն «Սովիէզ»
սկզբնական ծանր սխալը որ ուղից ուսում-
նական յեղափոխութիւնը իր ձեռք առնել ի
նպատակ ընկերակցութեան և բանուորական
գաղափարներ միայն, և չլինէր որ այս «Սո-
վիէզ» մեծամասնութիւնն է որ, մէկ քա-

նի վարանուներէ յետոյ, երեք ամիսէ ի
վեր կը պաշտպանէ Հանրային փրկութեան
և մինչև յայժմութիւն պատերազմելու քա-
ղաքականութիւնը որ Ֆէրէնսքիի քաղա-
քականութիւնն ալ է։

«Սովիէզ» չորս պատուիրակներն որ
Փարիզ հասած են, Պետրոգրադէն մեկնած
են այն մեծ փորձութենէն առաջ ուրկէ
այսօր կանցնի ուսումնական Ֆեդա-
տիստների և իրենց իրեր, Պետրոգրադի
մէջ գտնուել իր հաւատարիմ գաղ-
տնակիցներ ընդունելով։ Ինչպէս չգտնուե-
ցաւ Ֆրանսան ցարական Ռուսիային երբ
1915 յունիսին ուսումնական մեծ քայքայու-
մը յառաջ եկաւ, ուսումնական բանակը առ-
ժամեթի պակասէն անգամաւորութեամբ և
շարունակ մէկ տարի գործած զրեթէ պա-
տերազմելու անկարող, այսօր ալ Ֆրանսան
նոյնպէս չգտնուի յեղափոխական Ռուսի-
ային որի բանակներն այսօր ահա ճգնա-
ժամ մը կանցընեն որ մեր կարծածէն քիչ
մ'աւելի պիտի երկարացնէ պատերազմի
սկսողութիւնը։

Վերաքննութիւն պատերազմի նպա-
տակներին և կամ, եթէ կը նախընտրէր,
ժամանակով ցարականութեան հետ Գաղ-
տնակիցների կնքած դաշնագրերին։ Ինչ-
խանութեան գլուխ անցնելով ուսումնական
փոխակները, Արտաքին գործերի նա-
խարարութեան զինաներին մէջ գտած են
ցարական կառավարութեան և դաշնակից
կառավարութիւնների միջև կնքուած
պայմանագրութիւնների պատճենները։ Եւ
չեմ տեսած այդ պայմանագրութիւնների
ընդդէմ, բայց լայնորովին հաւանական է
որ Ֆրանսան կը խնդրէր Ռուսիայէ վերա-
ճանշնալ իր պաշտնիների օրինականութե-
նը Ա. Լյուս-Լորէնի վրայ և թերեւ իրեն
բացարձակ իրաւասութիւն առնել Ռուսիայի
դէմ ձեռք առնելիք ապահովութիւնների
մասին։ Ունէր զետի ձախ ափին վրայ Նոյն-
պէս բոլորովին հաւանական է թէ դաշնա-
կիցները Ռուսիային կը ձգէին Կ. պոլսը
Բարձր Հայքով մէկանց և թէ թիւրքական
լուծէ իրեւոյթ տարաքական նահանգների
այն մասը որ կը վերաբերի Միջագետքին
և Պաղատի, պիտի անցնէր անգլիական
հովանաւորութեան ներքեւ և այն մասը որ
կը վերաբերի Սիրիայի և Գամատի, ֆը-
րանսական հովանաւորութեան ներքեւ։

Այդ ամէնէն մէջ ես ոչինչ կը գտնեմ շատ
զայնակողիցիցի, բացի այն կէտէն որ կը
վերաբերի Հայաստանին, որը աւելի ար-
դարացի պիտի լինէր ինքնավար և անկախ
պետութիւն մը դարձնել, բոլոր աշխու-
թիւնների երաշխաւորութեան ներքեւ։ Ինչ
որ կը վերաբերի Կ. պոլսին, անձնուղէս
ես դէմ չպիտի լինէի տեսնել Ս. Ժովի
այս բանալին ժողովրդապետական Ռու-
սիայի մը գրաւմին մէջ։ Գաղա Միջա-
գետքի և Սիրիայի Արարներին, Փրանսա-
կան կամ անգլիական ինքնավարութիւն
մը մեծ քայքայ պիտի լինէր անոնց համար
և իրենց ազատագրում մը թիւրքական
սխալով և գաղաղի վարչութիւնէն յետոյ։

Ա. Լյուս-Լորէնի մասին և նոյնիսկ Ունի
ձախ եղբոր մնացորդին վրայ մեր կողմէ
ձեռք առնուելիք զինուորական կարգի կան-
խաղաղութիւնների մասին, առնուելիք
ոչինչ կայ որ կցողական կամ երկրամուտ-
ման քաղաքականութեան մը նմանի։ Ռուս
յեղափոխականները այդ մասին ուրիշ
կերպ կը գտնեն. այդ իրենց իրաւունքն
է։ Ամէն պարագայի մէջ, այս եղելութիւ-
նը թէ իրենց կը հրաժարին Կ. պոլսը և
Բարձր Հայաստանը առնելէ, թոյլ կու-
տայ իրենց խնդրել բոլոր դաշնակիցներէն
բանակցութիւն մը հին դաշնակիցների
մասին և համաձայնութիւնների վերաբեր-
նութիւն մը այն ձեով որ կարելի եղածին
չափ աւելի համապատասխան լինի միջազ-
գային տիպար արդարութեան մը։

Անոնք լուս գիտեն թէ ինչ որ խելացի
և արդար բան մը խնդրեն, պիտի քննուի
բոլոր դաշնակից ժողովրդապետութիւննե-
րէն, իրենց հաճելի լինելու մեծ ցանկու-
թեամբ մը։ Եթէ անոնք կը փախաբն որ
բոլոր Հայերը միասին առնելով ինքնա-
վար և անկախ պետութիւն մը կազմուի
մեծ տէրութիւնների երաշխաւորութեան
ներքեւ, եթէ անոնք նոյնը կը փախաբն
Միջագետքի և Սիրիայի Արարներին հա-
մար որոնք պիտի կրնան շատ լուս կերպով
իրենց ալ կազմել անկախ պետութիւն մը

բոլոր մեծ պետութիւնների երաշխաւորու-
թեան ու հովանութեան ներքեւ կամ առնու-
ցաւ, շատ քաղաքական նիւթ չպիտի
լինի այդ բանը իրենց և մեր կառավա-
րիչների միջև, որչափ ալ իրենց յեղափո-
խական մաքրութեան բարձունքէն շատ
«բուրժուա» (bourgeois) շատ, «գրամա-
տէր» (capitaliste) համարէին առնուց։

Վերաքննութիւն պատերազմական նպա-
տակներին և հին դաշնակիցների, որչափ
հինցած է այս ամէնը և ապաժամ, քանի
որ այսօր ձեռք մը կը հստի այդ, երբ ու-
սումնական բանակի նահանգը մեր վրդովուած
մաքերին կը ներկայացնէ ուրիշ շատ աւելի
ստիպողական, շատ աւելի զիւստը և շատ
աւելի ահեղ հարցեր։

Կ. ՊՈԼՍԻ ՀԱՅԵՐԻ ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Պաղատան առաջնորդ փոռէն
վարդապետի կողմէ հաղորդուած տե-
ղեկութիւններէն կիսապալի որ Կ.
Պոլսի պատրիարք Տ. Զաւէն արքե-
պիսկոպոս որ Պաղատա կը գտնուէր,
քաղաքին գրաւուելու առնել զրկուած
է Մարտին և Թիւրքեր իրենց հետ
կը քննէր տանին ուր որ իրենք եր-
թան, իսկ Կ. Պոլսի պատրիարքը
չանկուած է կիսակիսի կաթողիկո-
սը Տ. Սահակ խապայեան որ զրկուած
է Երուսաղէմ իբրեւ պատրիարքական
աթոռավար։ Իսկ իրեն փոխաւորդ
նշանակուած է Կ. պոլսի մէջ Գաբրիէլ
եպ. Ղեկավարութեանը։

ՄԻՋԱՅԵՏՅՈՒՆ ՀԱՅԵՐԻՆ ՀԱՄԱՐ

Պաղատան հաղորդուած պաշտո-
նական տեղեկութիւնների համեմատ,
հայ փախստականների թիւը օրէ օր
կաւելնայ այնպէս, Տեղին վրայ կազմ
ւած է Միջագետքի Հայերին օգնող
կամիտէն, որ սերտ յարաբերութեան
մէջ է Թէհրանի Եղբայրական Օգ-
նութեան կամիտէին հետ և անորան.
միջական աջակցութեամբ կը ջանայ
տարազիրների վիճակը մեղմացնել
Թէհրանի Եղբայրական Օգնութեան
կամիտէն այդ նպատակի համար ար-
դէն ստացել է պարսկահայ զանա-
զան դազութիւններէ 5.13է դուան և
կովկասի այլ և այլ քաղաքներէ 28.070
բարբի։

Կը խորհուի առ այժմ Պաղատան
մէջ և անոր շրջակայքը տեղաւորել
թիւրքական և արաբական գերութե-
նէ ազատուած Հայերը, նկատելով որ
այդ վայրեր աւելի ապահով են և
առաջնորարար։

Էջմիածնէն ևս օգնութիւն կը փու-
թացուի ինչպէս Ամերիկայէն և այլ
տեղերէ։ Արտասահմանի Հայեր պար-
տաւոր են լուրջ ուշադրութիւն դար-
ձնել այս կենսական հարցին որի հետ
կապուած է հաղաւորութեան հայ ազա-
լուկների կեանքը, ապագայ մեր
յոյրը։

Կ Ո Չ

Կովկասի, Արմենիայի, Եգիպտոսի,
Ֆրանսայի, Անգլիայի եւ այլուր գտնուող
Տիգրանակերտ նահանգի
նայրենակիցներուն

Հայրենակիցներ,

Կովկասը, բազմազան ազգերու այս
խառնակալը, այժմ աւելի քան եր-
բէք հուզեալի մէջ է։ Դարձում մը,
համախմբուելու բուն փափագ մը կը
նշմարուի մէջ մի առանձին ժողո-
վարդներու մէջ։ Թիֆլիսի մէջ հայ-
կական եթէ շահանգներէն իւրա-
քանչիւրը արդէն կազմել է իր նա-
հանգային հայրենակցական միու-
թիւնը։ Տիգրանակերտի նահանգն
ալ (Բայու, Մատէն, Մարտին, Աբ-
ղընի, Չնքուշ, Ջերմուկ, Սեւազ, Տիգրանակերտ, Հայնի, Ֆարդին,
Հազրօ, Լճէ, Պշիւրիկ, Սիւնիք) կազ-
մել է իր նահանգային հայրենակցա-
կանը։ Մեր անմիջական նպատակն է.

ա) Կովկաս և արտասահման զրա-
նուող բոլոր Տիգրանակերտցիները
իրարու հետ կապել բարոյապէս և
նիւթապէս։ Կազմել ընդհ. վիճակա-
գրութիւն և ցուցակ բոլոր ազատ-
ւորներու, զրեթէ անոնց անուն աղ-
գանունը, զբաղումը, տ'րտեղացի լինե-
լը և այժմ ո'ր բնակիլը։

բ) Անմիջական օգնութեան հասնիլ
ազատուող և ազատուելիք Տիգրանա-
կերտցիներու։ Բանալ նահանգին յա-
տուկ սրբանայ մը։

գ) Միջագետքի և Տէրսիմ նկատուե-
լով մեր նահանգի դժբաղդ վերա-
պրոցներու հաւանական դաղթա-
վայրը, զանոնք վերադառնալ համար
մարդիկ ուղարկել յիշեալ վայրերը։

Փափաղիկ էր, որ կազմէիք միե-
նայն նպատակի շուրջ համեմատն հայ-
րենակցականներ։ Լաւ է ուշ քան ոչ
երբէք։ Եկէք որ ձեռք ձեռքի տանք,
օգնենք իրարու բարոյապէս և նիւ-
թապէս։ Կամուրացած և հոգէն քըշ-
ւած լծուտա վերադարձներուն հաց,
զգեստ և պատապարան պէտք են։
Եղբայր մը կը նշանակէ բացարձա-
կապէս զերեքական մեր վերջին յոյ-
րը եղող թանկագին մնացորդները
վաղուան Տիգրանակերտցիին փու-
թացուցէք ձեր դրամական և բա-
րոյական օժանդակութիւնը այն ձեով
և միջոցաւ, որպիսին ձեզ հաճելի է.
սենինք դեռ աղբին վատահամ լինելը
վայելող հաստատութիւն և անհատներ։

Փութանք ձեզ աւետել, որ Տիգ-
րանակերտի զանազան դաւաճակնե-
րէն ազատուած են մօտ 5.000 հոգի։
Մօսկան, Բանալէն, Սիւնիք և Պշիւրի-
կի գաղաղներէն 1916 յունիսին յուլիս
ազատուած են մօտ 3.000 հոգի։
Հազրօյէն 4.200, Ֆարդին և Եկէ-
30, Լճէ 30, Ռատին 10. Տիգրա-
նակերտէն անցնողներ պատմած են,
որ այնտեղ տեսած են շատ մը կիներ և
երախաներ։ Սիւնիք և Պշիւրիկ քիւր-
դերու քով կը մնան դեռ մօտ 4.000
հոգի։ Հիւսէյին աղա, Արտի և Մհօ
բէկերու մօտ 600ական։ Առնուց հա-
ղորդուն է Կարօ Սառուհի։ Մենք

Հեղինակ՝ Կոստանթնուպոլսի ազատ-
ազնիքու իրենց անուններով, Էրբ.
տեղեկանք ըստ մանրատեսչու
թիւններուն: Սիւրիան հասցէն է
Bedros Proudian, Varantzovski most
Kvasnaja boutka. TIFLIS (Caucase-Rus-
sie):

Ատենապետ
Կարապետ ՓԱՓԱՉԵԱՆ
Ատենապետ
Վարդան ԿՍԱՍԻՅԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՅԸ

Ասացանք Եգիպտոսի Հայ Կարմիր Խա-
չի Կեդրոնական վարչութեան Ընդհանուր
Տեղեկագիրը, 1915 օգոստոսէն մինչեւ
1917 մարտի վերջը: Կը պարունակէ Գա-
նիբէի, Ալեքսանդրիայի եւ Շարքէի Հայ
Կարմիր Խաչերին, որոնք միացած են
այժմ, կազմութեան, կրած փոփոխու-
թիւններ, կատարած գործողութիւններ,
ստացած աջակցութիւններ տեղեկատը-
ւութիւնը եւ դրամական ելեւմուտքի
մանրամասն հաշիւները:

Միացեալ Հայ Կարմիր Խաչերի ելեւ-
մուտքն հաշուեցոյցին մէջ կը տեսնուի որ
մինչեւ 1917 մարտի վերջ ունեցած են
5.240 եգիպտական ոսկի (1) եւ 769 մի-
լիէմ մուտք եւ 4.692 եգիպտական ոսկի
եւ 74 միլիէմ ելք. որով այդ Թուականին
սնտուկին մէջ մնացորդ դրամ կայ եղեր
548 եգիպտ. ոսկի եւ 695 միլիէմ:

Հասոյթի սպիւններն եղած են նուի-
քատուութիւններ, ամսավճարներ, Ազգ-
վարչութեան կողմէն նպաստներ, հան-
դէսներ, Թատերական ներկայացումներ
եւ այլն:

Շրմաքեր եղած են Բոր Սայիս ապաս-
տանած քաջարի Սուէտացիներ առողջա-
պահական եւ բժշկական խնամատարու-
թեան համար (ընդեր, բժիշկ, հիւանդա-
պահութիւն, հիւանդանոցի կանաքուր, հի-
ւանդների սնունդ, Ֆերմակեդէնների գը-
նում, տկարակազմների յատուկ խոհանոց):
Կովկասի հայ կամաւորների վերադարձե-
րին եւ հիւանդներին դարմանելու համար
բժշկական առաքելութիւն մը Կովկաս
դրկելու ձեռնարկներ քրած են, բայց ա-
տոր իրականացումը զանազան խոչըն-
դոսների հանդիպելով իրենց նպատակին
չեն հասած եւ բաւականացած են միայն
1.173 ոսկի եւ 485 միլիէմ դրկելով վեհ.
Կաթողիկոսին, Կովկասի հայ կամաւորնե-
րի առողջապահական պէտքերին համար:
Նաեւ դրկուած են 3 սնտուկ զգեստե-
ղէն, յատկացուելու համար Թիւրքման-
շատանի ռազմադաշտին վրայ կուռող
հայ կամաւորներին:

Ինչպէս կերելի Տեղեկագրէն, Եգիպտո-
սի Հայերի համակրայի ընդունելութեան
արժանացած է արդէն Կարմիր Խաչը: Իր
եռանդուն գործունէութեան եւ աջակ-
ցութեան համար մասնաւոր յիշատակու-
թեան արժանացած է Տիկնաց Գանձա-
խումբի նախագահութիւն՝ Տիկնաց Մանա
Նեկիպ փաշա Ղալի: Բայց կարիքը այն-
չափ չափ է եւ ստիպողական, անձուէր
հայ կամաւորների առողջապահական վի-
ճակով զբաղիլ այնպիսի նուիրական պար-
տաւորութիւն մ'է, որ շատ աւելի ըն-
դարձակ աջակցութեան եւ մեծ օգնու-
թեան պէտք կունենան Եգիպտոսի Հայ
Կարմիր Խաչերը: Իրաւ է թէ Գաւառակց
տեղութիւնները կարելիին չափ կը հոգան
ի հարկէ իրենց կողմին կուռող Հայ կամա-
ւորների առողջապահական պէտքերը,
բայց ինչպէս ըսուած է Տեղեկագրին մէջ,
մենք ապւէտք չէ՝ որ իբրեւ Հայ զգանք

(1) Մէկ եգիպտ. ոսկին կարծէ գրէթէ
5 ֆրանկ:

մեր պարտականութիւնը վերադարձ
կամաւորներին հանդէպ. ինչո՞ւ Հայ կա-
մաւորը չդարմանուի նաեւ հայ դարմանա-
տարի եւ հայ դարմանատարութիւնի եղբայ-
րական եւ քրոջական գուրգուրոտ ձեռ-
քերով:

Եգիպտոսի Միացեալ Հայ Կարմիր Խա-
չերի կեդրոնական վարչութիւնը կը գտն-
ուի Գեր. Թորգոմ եպ. Գուշակեանի
նախագահութեան եւ վեր. Հ. Խանդա-
մուրի փոխնախագահութեան տակ: Կեդ-
րոնական գրասենակն է Գանիբէ, Էլ-Մա.
նախ փողոց, Թիւ 19, Ա. յարկ: Թղթա-
տարական հասցէն Croix Rouge Armé-
nienne, Botte postale 709. CAIRE
(Egypte):

Տ Ե Ղ Ա Վ Ա Ն

Մ. Հ. Երիտասարդաց Միութիւնը
իր խորին շնորհակալութիւնները կը
յայտնէ ամէն անոնց, որոնք գնա-
հատելով Մասնի ճակատամարտի
տարեգարձին առթով կազմակերպ-
ւած ցոյցին Միութեան մասնակ-
ցութիւնը՝ փութացած էին իրենց
ճակատագրութեամբ ստուարացնել հայ
թափօրը եւ այդպէս արտայայտել
իրենց համակրական զգացումները
զէպի ազատական Ֆրանսիան:

Վ.Ս.ՐՁՈՒԹԻՒՆ
(Կնիք
Մ. Հ. Ե. Միութեան)

ԱՌՈՂՋԱԳԱՆԱԿԱՆ ՎԷՆԵՐԱԿԱՆ ԱՄՍՈՐ

(Շար. 6րդ Թուէն եւ վերջ)

Նախ ամէն մարդ լաւ ի նկատի
ունենալու է բժշկական այս երկու
առականները.

1) Մաքրութիւնը առողջութեան պա-
հապանն է:

2) Մէկ կրամ կանխագրութիւնը մէկ
քիչ օրէն կարծէ:

Ուստի ամէն մարդ պէտք է լա-
ւաշարութեամբ նայի իւր անձին
մաքրութեան: Որչափ դարչելի է
տեսնել աղտոտ եւ օրերով անլուայ
մնացող արարածներ: Ամէն մարդ
գանձէ մը աւելի պէտք է պահ-
պանէ իւր առողջութիւնը: Մարդ
մը եթէ կուզէ յաջողիկ կեանքի մէջ,
պէտք է պայքարի. իսկ պայքարելու
համար առողջակազմ լինելու է: Թի-
ւարութիւն կը լինի երբ մարդ բո-
ւաշարական կեզմ հեշտանքի մը համար
իր ապագային, իր ամբողջ կեանքը
խաթարէ եւ թշուառացնէ:

Կարճեմ դժուար բան մը չէ թէ
արական եւ թէ իգական սեռին հա-
մար շարաթը առնուածն 4 կամ 5
անգամ մաքուր ջուրով լուայ իրենց
ճնշողական գործարանները: Յինչա-
կան գործարաններու անմաքութիւն-
ը պատճառ կրնայ դառնալ զանա-
զան հիւանդութիւններու:

Այս թէ կին, զգուշանալու է ու
աական յարաբերութիւններ ունենալէ
վէնէրական տխտերէ վարակուած
անձերու հետ: Երբէք գործածելու
չէ անձանթի մը բերնին հետ կապ
ունեցող առարկայներ, լինի գաւաթ,

պատառաքաղ կամ թաշկինակ, բե-
րանին վրայ համարներն ալ կրնայ
հիւանդութիւնը տարածել:

Յաւալի է տեսնել հիւանդանոցի
մէջ կարգ մը վարակուածներ որոնց
վարակումը յառաջ եկած է պոռնիկ-
ներու լեզուն ծծելէ եւ կամ համու-
րէլէ անոնց վաճառար տեղերը:
Այս ահալի եւ դարչելի սովորու-
թիւններ ունեցողներ կուգան եւ կը
խոտաւորեն մեզ: Թող մեր հայ ե-
րիտասարդներ զգուշանան այսպիսի
զգուշի արարքներէ: Ի հարկէ ցա-
ւաճ կը տեսնենք կարգ մը հայ պա-
րոններու վարակումը, որ իրենց ապ-
շուքեան երեսէն է: Մնցեալ օր ե-
րիտասարդ մը հպարտութեամբ կը
յարէր. «Ես երբէք չեմ վարակուած այդ
տեսակ հիւանդութիւններէն. առաջին
անգամ չէ որ կնոջ հետ կը պոռնիկու-
նայ: Երբ մը վերջ լինեալ երիտա-
սարդը հիւանդանոց մտաւ ինքզինք
դարմանել տալու համար որովհետեւ
չեմամբողջութեամբ բռնուած էր:

Ուստի մեր հայ երիտասարդ պա-
րոններ թող չի խաբուին այն երկար
կրունկով կոշիկներ կրող պոռնիկնե-
րէն, որոնք փողոցի անկիւններ կանգ-
նած, իրենց յատուկ ձեւերով կը հրա-
ւիրեն անցնող դարձողները: Այդ
կիներ են որ վէնէրական հիւանդու-
թիւններ կը տարածեն: Ատոնց հետ
ժամանակ անցնողներ կատարեալ ա-
պուշներ են: Այս, ամէն օր կը տես-
նենք զժառանգար հիւանդանոցնե-
րուն մէջ իրենց կեանք քաշքշող ա-
րարածներ, որոնք իրենց ախտաբու-
թեան զոհեր են: Ահաւասիկ օրինակ
մը: Այս օրեր հիւանդանոցին մէջ
կը դարմանենք երիտասարդ մը որ
հազիւ 28 տարեկան կայ: Ամառնա-
ցած եւ զաւակի տէր է: Իւր կեանքի
մէջ երբէք վէնէրական ախտ տեսած
չէր: Մնցեալ օր փողոցէն անցած
ժամանակ աղւորիկ կնոջ մը կը հոն-
դիպի եւ անոր ժպիտին պատասխա-
նելով զիչերը միասին կանցնեն: Քը-
սանուհիք օր վերջ լինեալ երիտա-
սարդը սիֆիլիսէն կը բռնուի եւ հի-
ւանդանոց եկաւ: Իւր վիճակը ողոր-
մելի է: Երկու ձեռքերով իւր գլու-
խը կը ծծէ եւ կուրայ: Մնչու ժա-
մանակ մը վերջ իւր կինն ալ միեւնոյն
փառքին պիտի արժանանայ...

Հայ երիտասարդներ, պահեցէք
Հայաստանի վարքն ու բարքը: Մի-
խաբուիք այդ պոռնիկներու սիրայի
խօսքերէն: Սեռական յարաբերու-
թիւններ ունենալու չէ բնաւ այն
կիներուն հետ որոնք իրենց վզին,
կուրքին, երեսին վրայ կարծա-
գոյն եւ կատկածելի փշտիկներ ունին:
Նմանապէս հեռու կենալու է այն կի-
ներէն որոնց ճերմակեղէններու վրայ
այնպիսի կատկածելի հետքեր կան,
որոնք կը հաստատեն որ այդ կիներ-
րու ճնշողական գործարաններ առողջ
չեն:

Եթէ զժառանգութեամբ բռնուած
էք վէնէրական ախտերու սեւ մէկ
տեսակէն, աւելի լաւ է չուտով բժիշ-
կի մը գիմել եւ ոչ թէ ընկերներու առ-

ւած խրատներուն հետեւիլ: Առա-
պելական կամ պառաւական դեղեր
ու դարմաններ ալ աւելի կը սատա-
կացնեն հիւանդութիւնը: Եթէ դուք
բժիշկ չլինելուդ համար չէք կրնար
երբէք տեղեկութիւն կազմել ձեր ու-
նեցած հիւանդութեան վրայ, ի հար-
կէ ձեր շահ կը պահանջէ որ դիտ-
ցողներուն՝ այնպիսի բժիշկներուն գի-
մէք եւ ամէն բան շտկէ շիտակ պոտ-
մէք անոնց առանց ծածկելու:

Ուրիշ անգամ գործեալ պիտի չա-
նանք անդրադառնալ կարգ մը տաս-
ջական հարցերու վրայ: Արմէնիայի
միջոցաւ:

Բժշկական ՈՒՍԱՆՈՂ, ՄԸ
Մարտի 21 օգոստոս:

ՌՌԻՍԻԱ

Մոսկուայի մէջ գումարուած հա-
մաժողովը մեծ արդիւնք մը չունե-
ցաւ: Այդ չափահաս ընդհանրութեամբ
գումարուած ժողովի մը մէջ խօսող-
ներ չափ եղան. բայց գործնականի
մասին կացութիւնը շատ չփոխու-
ցաւ: Նշանաւոր խօսողներ եւ գործիչ-
ներ ծայրայեղ խաղաղասիրութեան եւ
բարոյալքումի գաղափարներ տարու-
ծողներին դէմ խօսեցան, քէրէնքին
փառաբանեցաւ, պատերազմը քա-
ջութեամբ շարունակելու պէտքը
փաստաբանութեամբ, բայց դաժնաւ
խաղաղիչներն իրենց գերիւր կը
խաղան գաղտնի կամ յայտնի, դա-
ւադրութիւններ կը կազմեն խաղաղ-
ութիւններ յարուցանելու համար եւ զո-
րարանկներին մէջ յոտահատու-
թեան եւ բարոյալքումի սերմեր կը
տարածեն:

Թշնամին կը ջանայ օգտուիլ այդ-
ներքին հակառակութիւններէն ու
խառնակ վիճակէն: Գերմանե-
րը սեպտ. 4ին առին Ռիկան որը
2 1/2 տարիէ ի վեր կը ջանային առ-
նել եւ չէին յաջողած: Այժմ գուցէ
զէպի Պետրոգրադ սկսին յառաջա-
նալ թէ եւ ճանապարհը բաւական եր-
կար է եւ զժապրին. այնու ամենայ-
նիւ ռուս առժամանակեայ կառավա-
րութիւնը այդ կատկածով սկսած է
կարգադրութիւններ ընել Պետրո-
գրադի պաշտպանութեան համար:

Գործիքներ պահանջած էր Մոս-
կուայի ժողովին մէջ որ մահի պա-
տիժը վերահաստատուի դաւաճան-
ներին համար: Առժամանակեայ
կառավարութիւնը ընդունած էր
բայց գործողիւ տալու մասին կը
վարանի որովհետեւ Սովիէզը կը հա-
կառակի, առարկելով թէ այդ բանը
կրնայ զենք մը դառնալ կառավա-
րութեան ձեռքը, քաղաքական հակա-
ռակ կարծիք ունեցողները մէջտե-
ղէն վերցնելու համար:

Վերջին լուրերին նոյեմբ. 20
զօրքերը կը շարունակեն նահանջել:
Զօրավար Բարոքի զօրքերը, որոնք
տակայն բաւական քաջութիւն եւ դի-
մադրութիւն ցոյց կուտային, անոնք
ալ 120 հազարամէդրի չափ նահանջ

լած են արդէն Ռիկաի հիւսիսային մասին մէջ, վանտէնի կողմէն:

— Կառավարութիւնը յայտարարեց ժողովրդին թէ, Պետրոգրադի պարէնաւորումը զիւրացնելու համար, անոնք որ իրենց գործերով ըստիպում չեն Պետրոգրադ մնալ, լաւ կընեն որ այժմէն հեռանան մայրաքաղաքէն: Պետրոգրադի բարձրագոյն երկրորդական վարժարանները մէկ մասը պիտի փոխադրուի Բոպանի երկրամասին մէջ և Ուրալէն անդին:

— Զօրաւանակների ընդհանուր հրամանատարը զօրավար Գորնիլովը դրկած էր վարչապետ Տ. Բէրէնքիին որ քաղաքային և զինուորական ամէն իշխանութիւն պէտք է իրեն յանձնէ որ ինք նոր կառավարութիւն մը կազմէ: Տ. Բէրէնքի պաշտօնանկ ըլլաւ զինք և ընդհ. հրամանատարութիւնը յանձնեց զօրավար Ֆելմպովսքիին: Միևնոյն ժա. նակ Պետրոգրադը պատերազմական վիճակի մէջ զրուած յայտարարեց:

ՅՐԱՆՍԱԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀՐԱՅՈՒՄԸ

Ալմէրէյտաի, որ բանտին մէջ անձ. նապան եղաւ, և իր ընկերների Գեր. մանկի կողմէն կաշառուելով պատե. ըրգով շարունակութեան դէմ գա. զափարներ տարածած լինելուն առ. թով, ներքին գործերի նախարար Տ. Մալիքի քննադատուեցաւ մամուլի մէկ մասին կողմէն թէ այդպիսի կասկա. ծելի անձերի հետ պէտք եղածին չափ խոտորեցանք չէ վարուած ի սկզբան և թույլութեամբ երես տուած է ատենց: Տ. Մալիքի անպատեհ հա. մարերով իր պաշտօնական գիրքի մէջ վիճարանութեան բանալի իր հակա. աւերորդների հետ, հրաժարական տուաւ ըսելով թէ կուզէ աւելի ազա. տօրէն պաշտպանել զինք: Վարչապետ Տ. Բիպօ իր պաշտօնակիցների հետ խորհրդակցելէ յետոյ, լաւագոյն հա. մարեց ամբողջովին նախարարու. թեան հրաժարականը մատուցանել նախագահ Տ. Փուէնգարէին: Նախա. գահը ընդունեց այդ հրաժարականը, բայց միանգամայն խնդրեց Տ. Բիպօն որ դարձեալ ինք կազմէ նոր նախարարութիւնը: Տ. Բիպօ նոր նա. խարարութիւնը կազմելու վրայ էր, հիւսիս մէջ մի քանի փոփոխութիւն միայն մտցնելով. բայց ընկերվարա. կան երեսփոխանների կուսակցու. թիւնը պատուիրակութեան մը միջո. ցով յայտարարեց Տ. Բիպօն որ իր աջակցութիւն կը զննայ նոր կազմ. լելիք նախարարութեան քանի որ գրէթէ հիւսիս շարունակութիւնը պի. տի լինի այն:

Տ. Բիպօ քաջուեցաւ նոր նախա. րարութիւն մը կազմելէ և նախագահ Տ. Փուէնգարէ նոր նախարարութիւն մը կազմելու գործը յանձնեց պատե.

րազմական նախարար Տ. Փէնլը. վէին որի վրայ մեծ համարում ունին ընկերվարականներն ալ:

ՆՈՐ ՍՏԱՅՈՒՄԸ ՀՐԱՅՈՒՄԻ ԹԻՒՆՆԵՐ

LE TRAITEMENT DES ARMÉNIENS dans l'Empire Ottoman (1915-1916). Extraits du « Livre Bleu » du Gouvernement Britannique. Documents présentés au Vicomte Grey of Fallodon, secrétaire d'état aux Affaires étrangères, par le Vicomte Bryce, avec une préface du Vicomte Bryce. Imprimerie Moderne. G. Kavanagh & Cie. Place de la Préfecture Laval. 1917. Prix: 2 fr. 50:

(Շնորհակալութեամբ տուած ենք Փարիզէն « Հայ Ազգային Պատուիրա. կութիւն »-էն մեզ զրկուած այս գիրքը որ անգլիական Լաւալարութեան հրատարակած « Կապոյտ գիրք »-էն ար. տահանուելով առանձին ևս հրատա. րակուած « Թէ ի՞նչպէս վարուեցան Հայերին հետ Օսմանեան կայսրու. թեան մէջ » անգլիերէն գիրքին ֆրան. սերէն թարգմանութիւնն է ուր ա. լելցուած են նաև 6 նոր վաւերա. գիրքեր որոնք դեռ չէին հասած անգլիերէն թարգման լոյս տեսած ժա. մանակը:

Շատ հետաքրքրաշարժ է Հայերին վերաբերեալ այս պաշտօնական հրա. տարակութիւնը որ 1915-16ին թիւր. քահայերի տեղահանութեան և կո. տորածների վերաբերեալ տեղեկու. թիւններէ պատ. կը պարունակէ նաև ամփոփ ու համառոտ բայց հմտալից տեղութիւն մը Հայաստանի հին ու նոր պատմութեան ու աշխարհագրու. թեան վրայ, հայկական 6 նահանգ. ներքին վիճակագրութիւնները, Հայ ազգին մատուցած ծառայութիւնները թիւրքիսի զարգացման եայլն և այլն: Գրքին ստուարութեան նայելով (554 երես ունի և վերջն ալ Հայաս. տանի բաւական ընդարձակ քարտէզ մը կայ) բաւական սոման գին մը ը. շանակուած է, տնչուշտ տարածելու նպատակով: Հայ ինքրով հետաքրք. րուող ամէն անձի կարևոր այս գիրքը ստանալու համար պէտք է գի. մել Լալալ, տպագրիչի վերաբերեալ հասցէին և կամ Փարիզը:

ARMENIA and the WAR An armenian's point of view with an appeal to britain and the coming peace conference. By A.P. Hacobian, with a preface by the Rt. Hon. Viscount Bryce, O. M. 1917. Hodder & Stoughton, publishers, London. Price 2 shil. and 6 pence, net.

(Այս գրքին հեղինակը, Տ. Ա. Պ. Եակոբեան, որ հայերէն և անգլիե. ընէ լեզուներին հմուտ հնգկահայ մ'է, ի նկատի ունենալով որ պատերազմէն վերջ հայկական խնդիրը ան. շուշա կը ներկայացուի խաղաղական խորհրդածրոյսին, հարկ համարած է Հայերին վերաբերեալ շատ մը կու. րեսոր տեղեկութիւններ ու եղելու. թիւններ ծանօթացնել անգլիական հասարակութեան:

Ստանալու համար գիրքը Լոնտոն

հրատարակել գրավաճառին որ ճիւ. ղեր ունի Նիւ. Եորքի և Դորոնդօի մէջ ալ):

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԿԸ ՓԵՏՈՒԻ

Տ. Բ. Համարում թաթարեանի, որ երեք տարիէ ի վեր Ֆրանսա կը գտնուի, հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել Արմէնիայի միջո. ցով Մարսէլ, Բոպէնան Հայթա. յեանին, որի մօրաքրոջ որդին է:

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Գանթարեան — Բաւգիրը Գաղիերէն-Հայերէն-Տարակերէն Հայաստան. ճոխացած Բ. տպագրութիւն. 1912: Մանրագրաւ եր. կիթեան 1238 երեսներէ բաղկացած ստուար գործ մը: Ֆրանսերէն իւրաքանչիւր բա. ուի հնչուած հայերէն տառերով ալ զըր. ւած է: Գին 7 ֆրնգ. 50 սնդմ.: Մարսէլէն դուրս՝ ճանապարհածախքով՝ 8 ֆր. և 75 սնդմ.: Յանձնարարուած (recommandé) ծրարով 9 ֆր.:

Հ. Ա. Գոնտաքեան. — ԲԱՌԳԻՐՔ ԳԱՂԱՂ.-ՀԱՅ. ՎԵՆԵՏԻԿ Ս. Ղազար. 1914: Գին 1 ֆր. 35 (1,50):

(Գրքանի փոքրագիր բառարան մ'է 710 երեսներէ բաղկացած, ածանցազին, և ֆրան. սերէն գրէթէ բոլոր գործածական բառե. րը պարունակող. վերջը գրուած է նաև անկանոն բայերի խոնարհումը):

Հ. Ա. Գոնտաքեան. — ԳՐՊԱՆԻ-ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ-ԳԱՂԱՂ.: 1914:

(Մանր տառերով ու մաշուր տպագրու. թեամբ 360 երեսներէ բաղկացած բառ. գրքով մ'է որ 5.000ի չափ բառ կը պա. րունակէ և վերջն ալ ընտանեկան կարգ մը խօսակցութիւններ զրուած են, ֆրանսա. կան բացատրութեան ոճերին ծանօթացու. նելու համար) 1 ֆր. 25 (1,40):

Գործնական ֆերականութիւն ֆրանսե. ընէ լեզուի Ալի Դոնով. Դրգ տպգր. յա. լելուածներով. 1910: Ա. մաս 1 ֆր. և 50 (ճակարթքով. 1 ֆր. և 70 սնդմ.):

Նոյն Բ. մաս 1 ֆր. և 40 սնդմ. (ճ. 1 ֆր. և 50) սնդմ.):

Կ. ՊՈԼԻՍ (Գեղատիպ հրատարակու. թիւն մ'է որ կը պարունակէ Հ. Ա. Երեմեանի յուշերն ու տպաւորութիւննե. րը, 1909-1912ին գրուած: Զարգարուած է 120ի մօտ պատկերներով որոնք կը ներկայացունեն պօլսական տեսարաններ, շէնքեր, հայ ու օտարագիր անձեր և այլն: Կ. ԱՊՈԼԻՍ իր բնական գեղեցկութիւններով և ինչ ինչ հրաշալի շէնքերովը աշխարհի չքնադարդ մէկ վայրը համարուած լի. նելով, շատ հետաքրքրաշարժ կը լինի անշուշտ Կ. ԱՊՈԼԻՍ ընթերցումը, մանա. ւանդ որ քիչ ատենէն դուրս ատենց հետ քերը միայն մնացած պիտի լինին: Գինն է 6 ֆր. և 50 (7 ֆր.):

Հ. Ա. Երեմեան. — ԳԵՂԱՆՑԻԿԸ (Գրական պատմութիւն). 1915:

(Հայ գրական պատմութիւնը այս ըն. դարնակ գործին մէջ ուսումնասիրուած է գեղարուեստական տեսակետով: Այս ոճով քննադատական գիրք մը առաջին անգամն է որ ըստ կը տեսնէ մեր մէջ:

Հաշակաւոր Գեղուհիների հիմնադիր. հրատարակչին այս նոր գործը գրաւիչ դարձած է նաև իր գեղատեսիլ նկարնե. րով, քաղմաթիւ կենդանագիրներով և զանազան գեղարուեստական հրաշալ իրնե. րի ընդօրինակութիւններով որոնցմէ ոմանք

ոչ միայն իրենց գեղեցկութեան հրապր. րով կը զմայլեցունեն, այլ ևս հայրենաստե. յիշատակներ արթնցունելով կողեւորեն Գեղեցիկը գեղեցիկ է արդարեւ: Այն. մէջ գրին ու վրձնը միատեղ աշխատու. են միայն կրթելու, քննադատական ոգի արթնցնելու և գեղարուեստական ճա. շակը զարգացնելու: Հ. Ա. Երեմեան իր քննադատութիւններով մասամբ կատա. րած է հայ գրական պատմութեան նկատ. մամբ եւ այն ինչ որ Իբուլիդ Գէն (Hibolyte Taine) անգլիական գրականու. թեան պատմութեան նկատմամբ:

Գեղեցիկը, հարիւրաւոր գեղատա. պատկերներով զարդարուած, որոնցմէ շատեր առանձին թղթերի վրայ տպու. եւ մի քանիսն գունագեղ են, կրնայ նաև հետաքրքրաշարժ եւ հրապուրիչ գեղեցի. զարդ մը հանդիսանալ հայ տունների հիւ. րասրահների սեղանին վրայ:

Չնայելով գրքին ստուարութեան և նրբագիծ քաղմաթիւ նկարներին որոնք հրատարակութեան ծախքերը կը շատցու. նեն, նշանակուած է թեթեւ գին մը Սոմեան գին 7 ֆր. (8 ֆր.):

ՓԱՐԻԶԱՆՍ ՏԱՐԵՑՈՅՑ Պատկերազարդ 1917

Չնայելով որ տարին կէսը անցած է արդէն, այս պատկերազարդ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ միշտ կը փնտռուի և հետաքրքր. թեամբ կը կարդացուի ամէնքէն որո. հետեւ բաց ի ՕՐԱՅՈՒՅՑԻՆ, որ անոր մէ. փոքր մասը կը կազմէ, կը պարունակ. նաև հայրենասիրական ոգեւորիչ գրք. ւածներ, բանաստեղծական ընտիր հոտ. ւածներ և զանազան կենսագրական հե. տաքքրաշարժ տեղեկութիւններ:

Գնեցէք մէկ օրինակ. ատով ոչ միայն ձեր օրերը եւ եկեղեցական տօները պիտ. գիտնաք, այլ ևս ընթերցանութեամբ հա. ճելի ժամանակ մը պիտի անցունէք ո. հեղինակն ալ պիտի քաջալերէք ուր. տարիներ աւելի լաւ պատրաստելու:

Մարսէլի մէջ կարելի է ստանալ Ա. մէնիսի գրասենյակէն 2 ֆր. եւ 20 սնդ. դիմով: Մարսէլէն դուրս կը դրկուի 2 ֆր. եւ 40 սնդմով:

L'ARMÉNIE et la Question arménienne par Mikael Varandian, avec une préface de Victor Bérard.

(Այս գիրքը իր ամփոփ համառոտու. թեան մէջ կը բովանդակէ հայ մտքի արտի եւ կորովի վեժի եւ հպարտացնող ար. տայայտութիւնները որոնք կրնան շա. բան ուսուցանել հայ ցեղի եւ Հայաստա. նի իսկութեան անճանօթ շատ մը օտա. րականներին: Այս տեսակետէն իսկ կար. ժէ մեծ չնոյնով տարածել ֆրանսագե. օտար շրջանակներին մէջ: 1,20 (1,40)

Aramaïs. Les Massacres et la lutte Mousch-Sassoun (Arménie). 1915. Tra. duit du journal arménien « Arev » de Bakou. Genève, Edition de la revue « Droschak ». 1916.

(Կը պարունակէ իստ շահեկան տեղե. կութիւններ Սուշի եւ Սասունի Հայեր. կրած հաղածանքներին եւ ցոյց տու. յուսմատական բաց քաջ դիմադրութեան մասին: Եւ արժէ տարածել ֆրանսագե. օտարականներին մէջ: 0,65 (0,80)

ՏՆՕՒՆ — ՄԲԱԳԻ ՓՈՓՈԳՐԱԿԱՆ ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայերէն Ցպարաի Մ. Փոքրագրաւոր. Le Gérant: François CARRIERE. Marseille. — Imprimerie du Midi